

Marián Damankoš

učiteľ DEJ a OBN

autor učebných textov z DEJ

riaditeľ gymnázia, základnej a materskej školy

poslanec VUC Prešovský kraj

predseda Komisie školstva... v PSK

**Školstvo na úrovni VÚC,
možnosti verejnosti či poslancov pri
lepšom nastavovaní procesov,
transparentnosti,
efektívnosti či verejnej kontrole.**

VÚC = Vyšší územný celok

- VÚC ako samospráva
 - Určovanie počtov žiakov a tried 1.ročníkov všetkým školám
 - Stratégia rozvoja školstva na území kraja (P₁)
 - Stratégia práce s mládežou na území kraja (P₂)
- VÚC ako zriaďovateľ stredných škôl (najmä)
 - Určovanie štruktúry odborov (KRPOV)
 - Investovanie (vlastné, európske, plán obnovy...)
 - Kontrola (odbor školstva, hlavný kontrolór)

VÚC ako samospráva

Kompetencie podľa zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- **VÚC sa zúčastňuje (spolu s ministerstvom školstva a inými) na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce (§28 a §29 zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave**

po slovensky, ide o

- **Určovanie počtu žiakov prvého ročníka v dennej forme štúdia v členení na jednotlivé študijné odbory alebo na jednotlivé učebné odbory stredných škôl pre školský rok 2022/2023**
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zverejňuje upravený počet žiakov prvého ročníka v dennej forme štúdia v členení na jednotlivé študijné odbory alebo na jednotlivé učebné odbory stredných škôl pre školský rok 2022/2023.
- Rámcova prognóza počtu žiakov podľa odborov:

<https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/urad/odbor-skolstva/>

§28 zákona č. 61/2015

Koordinácia odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce

§ 28

(1) Koordinácia odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce sa uskutočňuje na

- a) celoštátnej úrovni a
- b) úrovni samosprávneho kraja.

(2) Na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce na celoštátnej úrovni sa zúčastňujú

- a) ústredné orgány štátnej správy
 1. ministerstvo školstva,
 2. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo práce“),
 3. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“),
 4. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky,
 5. Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky,
 6. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky,
 7. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky,
 8. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky,
- b) samosprávne kraje,
- c) stavovské organizácie a profesijné organizácie,
- d) združenia odborových zväzov.

(3) Na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce na úrovni samosprávneho kraja sa zúčastňujú

- a) samosprávny kraj,
- b) okresný úrad v sídle kraja,
- c) úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v sídle kraja,
- d) regionálne komory stavovských organizácií, profesijné organizácie a zamestnávateľia, ktorí prispievajú k rozvoju regionálnej zamestnanosti,
- e) zástupcovia zamestnancov,
- f) zriaďovatelia stredných škôl v samosprávnom kraji,
- g) Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v sídle kraja.

VÚC ako zriaďovateľ

Kompetencie podľa zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- **zriaďovanie a zrušovanie škôl** a školských zariadení pri prenesenom výkone štátnej správy - stredné školy, strediská praktického vyučovania,
- zriaďovanie a zrušovanie škôl a školských zariadení **pri výkone samosprávy** - základné umelecké školy, jazykové školy (okrem jazykových škôl pri základných školách), školské internáty, zariadenia školského stravovania, školské hospodárstva a strediská odbornej praxe, strediská služieb škole, školy v prírode, centrá voľného času s územnou pôsobnosťou samosprávneho kraja, školské strediská záujmovej činnosti,
- vytváranie podmienok na výchovu a vzdelávanie a na plnenie povinnej školskej dochádzky v stredných školách, podmienky na zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, detí a žiakov s mimoriadnym nadaním a talentom v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom,
- vykonáva štátnu správu v druhom stupni a náklady spojené s preneseným výkonom štátnej správy poskytuje štát samosprávnemu kraju finančné prostriedky prostredníctvom krajského školského úradu. Výška týchto prostriedkov sa odvodzuje od počtu žiakov v školách, ktorých je PSK zriaďovateľom.
- vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhodol riaditeľ školy.

Zriaďovatelia

Verejní (štát, samospráva), cirkevní, súkromní

- **Kto sú verejní zriaďovatelia?**
 - Miestni politici, úradníci a funkcionári... Majú svoje priority aj „životné obzory“
 - V mestskom zastupiteľstve bojujú za okrskok, vo VÚC za okres...
- **Čo môžu:**
 - Schvaľujú dokumenty, kontrolujú, menujú, volia, investujú
 - Investície – bežné, kapitálové
- **Čo robia:**
 - Snažia sa udržať všetky školy, ktoré riadia bez ohľadu na demografiu...
- **Čo možno nerobia? Ako kto...?!**
 - Nevystupujú aktívne pri tom, čo môžu – „chcú“ investovať všade a do všetkého... Nemajú priority?!
 - Couching
 - Aktívna personálna politika (veľmi veľa výberových konaní na riaditeľa má 1 kandidáta...) – častokrát neexistuje „zadanie“ pre nového riaditeľa..

Kto je samospráva pre školu?

- Zastupiteľstvo
 - vo VÚC najmä starostovia a primátori („moja škola“)
 - v mestách/obciach najmä zástupcovia svojich okrskov
- Školské komisie
 - poradný orgán - poslanci a neposlanci
 - rokujú o sieti škôl, o majetkových prevodoch, o bežnej prevádzke (prijímačky, maturity, zápisy, ...)
 - nerozhodujú o personálnych otázkach
 - nerozhodujú o finančných otázkach (finančná komisia, župan, primátor, starosta...)
- Poslanci ako členovia Rád škôl

Vybrané problémy VÚC v nadväznosti na efektivitu verejných zdrojov

- Štruktúra odborov
 - Odborné školy pri neexistujúcich/bývalých podnikoch
 - Odbory ako pozostatok minulosti
 - „historicko-náhodný“ zhluk odborov
 - Ponuka odborov = kvalifikácia učiteľov \neq potreba trhu
- Stredná škola ako prestíž
 - Poslanci VÚC sú volení za okresy – „náš okres, naša škola“
 - V každom okrese „musí“ byť gymnázium / stredná škola
 - Nie je okres ako okres (napr. Medzilaborce vs Prešov)
 - Okresné mesto vs spádové mesto (napr. Prešov/Sabinov, Poprad/Kežmarok/Levoča, Humenné/Snina/Medzilab.)
- Predstava zriaďovateľa vs predstava riaditeľa

Nie vždy je to o korupcii...!

- Nie každá neefektivita je zámerné plytvanie, niekedy je to iba neochota alebo neschopnosť prijať ťažké rozhodnutia.
 - Kedysi fabrika so 6.000 zamestnancami a šesť stredných škôl, dnes horkoťažko 2-3 školy
 - Okrajové okresy
 - Upadajúce regióny – škola je dobrý zamestnávateľ
 - Centrum a periféria

Rada školy – kompetencie

- Iniciatívny a poradný samosprávny orgán školy...
- Mala by presadzovať verejné záujmy, záujmy žiakov, rodičov a zamestnancov...
- Kontroluje riaditeľa – navrhuje jeho odvolanie...
- Vyjadruje sa k počtom prijatých žiakov, novým študijným odborom, ŠkVP, návrhu rozpočtu, k podnikateľskej činnosti školy, správe o v. v. výsledkoch, správe o hospodárení školy, koncepcii rozvoja školy, info o pdg. a mat.-tech. zabezpečeníu školy, k návrhu na vyradenie školy zo siete škôl

Rada školy – zloženie

- Zloženie rady školy
 - 4 - za zriaďovateľa
(miestni poslanci, alebo iné osoby)
 - 2 – za pedagógov
 - 1 – za nepedagogických zamestnancov
 - 3 – za rodičov
 - 1 – za žiakov (stredná škola)

Rada školy - realita

- Realita
 - Kvalitné fungovanie rady školy závisí skôr od riaditeľa...
 - Mnohí členovia RŠ nepoznajú svoje kompetencie
 - O koncepčnom zámere rozvoja školy mnohí ani netušia
 - Koncepcia – ŠkVP – Plán práce – vzdelávanie zamestn.
 - Chýba odvaha otvárať háklivé témy (koncepcia, rozpočet, mená dodávateľov, kritériá čohokoľvek,...)
 - Ak o korupcii vedia, nepovedia...
 - Aktivizujú sa najmä v čase voľby riaditeľa
 - Pri výberovom konaní väčšinou nemajú alternatívu (2-3 funkčné obdobia a dosť?)

Priestor pre korupciu

- Voľba riaditeľa školy
 - V menších sa všetci poznajú...
 - Väčšinou ide o jedného kandidáta
 - Personálna núdza...
- Verejné obstarávanie
 - Byrokracia bez efektu – 3 ponuky od jedného
- Prijímacie konania
 - ?
- Výberové konania (zamestnanci)
 - „Pán riaditeľ, je to miesto naozaj voľné?“

Priestor pre korupciu

- Pridelovanie rozpočtu (normatív vs realita)
 - „viazanie rozpočtu zriaďovateľom“
 - pridelovanie kapitálových investícií (komu áno/nie)
- Európske projekty – fondy
 - „Schválme všetko, nedopraješ im?“
 - Minimálne kritériá – „sú to európske peniaze, nie naše“
 - 5% spoluúčasť... – kto na to má?
- Efektivita hospodárenia v škole
 - rozdelenie úväzkov
 - dodávatelia
 - „sponzori“ (niektorí sponzori sú dodávateľmi...:o)

Priestor pre efektivitu

- Viac väčších škôl, nie veľa malých
 - Stredná škola pod 200 žiakov je problém (úväzky, budova, energie, efektivita...)
- Kritérium pre umiestnenie SŠ
 - Blízko k bydlisku žiaka alebo perspektíva uplatnenia
- Pasportizácia majetku v správe škôl
 - Eurofondy podľa výziev... (elektrorozvody pod deravou strechou)
 - Investície podľa lobingu... (zateplenie zanikajúcej školy)
- Multifunkčnosť priestorov
 - Prevádzka od 7.00 do 15.30 – a potom nič!

Priestor pre efektivitu – HR

- Príprava na povolanie
 - Koľko % absolventov učiteľských odborov sa zamestná v školstve?
 - Štát platí prípravu v neperspektívnom odbore a potom rekvalifikáciu...
- Masová produkcia málopotrebných odborov a minimálne produkcia potrebných odborov (MAT-INF-CHE-FYZ)

Ako zlepšiť hospodárenie (efektivitu) školy?

- Slovenská morálka
 - Už žiaci v škole podvádžajú a nepovažujú to za hanbu!
- Každú žiadosť o dofinancovanie nad rámec normatívu podmieňovať prijatím opatrení...
- Kontrolovať najmä sieť pravidelných „dodávateľov“ a podporovateľov škôl
 - alebo normálne financovať školy, aby neboli odkázaní na sponzorov...:o)
- Pravidelne kontrolovať hospodárnosť nakladania, nie formálne dodržiavanie zákona o VO
- Zastaviť koncoročné plytvanie – hlúposť

Ako zlepšiť hospodárenie (efektivitu) školy?

- Vzdelávať členov Rady školy – stačí 30 minút
- Rokovanie Rady školy aj bez riaditeľa - indikátor
- Dôsledne vyžadovať odpočet plnenia koncepčného zámeru riaditeľa školy
- Informovanosť čo najväčšieho počtu osôb o finančných rozhodnutiach

Ďakujem za pozornosť

PhDr. Marián Damankoš, PhD.

tel.: 0918 828 221, damankosmarian@gmail.com